

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

'Zincir Marketler Kanun Teklifi' gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur. Gereğinin yapılmasını arz ve teklif ederiz.

Gülstan KILIÇ KOÇYİĞİT
Muş Milletvekili

Erol KATIRCIOĞLU
İstanbul Milletvekili

Garo PAYLAN
Diyarbakır Milletvekili

Necdet İPEKYÜZ
Batman Milletvekili

Serpil KEMALBAY PEKGÖZEGÜ
İzmir Milletvekili

GENEL GEREKÇE

Zincir Marketler, zaten zor durumda olan esnafın ayakta kalma şansını ortadan kaldırmaktadır.

Hükümetin Covid-19 pandemisine karşı aldığı tedbirler kapsamında, bir yılı aşkın süredir kepenkleri kapalı bekleyen esnafımız, evlerine ekmek götürememekte; iş yerlerinin kira, fatura ve borçlarını ödeyememekte, çalışanlarına maaş ödeyememektedir.

Esnafın ekonomik destekten yoksun biçimde kepenk kapatmak zorunda bırakıldığı koşullarda; Türkiye'nin 81 ilinde, tüm ilçelerde, beldelerde, köylerde, hatta her sokakta faaliyet gösteren Zincir Marketler, cirolarını artırmakla kalmamış, aynı zamanda online satış ve dijital uygulamalar ile kârlarını katlamışlardır.

'Güvencesiz Kapanma' nedeniyle esnaf ve zanaatkarlarımız işini, aşını, tüm kazancını kaybederken; kozmetik ürünlerden hırdavata, kırtasiye malzemelerinden züccaciye kadar her tür ürünün satışını gerçekleştirebilen Zincir Marketler, hükümetin haksız rekabete yol veren politikaları sonucunda kapanma kararlarını adeta fırsata dönüştürerek kârlarına kâr katmıştır. BİM, 2019 yılında 40,2 milyar TL olan cirosunu, 2020'de 55,5 milyar TL'ye; Migros, 2019'da 22,9 milyar TL olan cirosunu, 2020'de 28,8 milyar TL'ye; CarrefourSA 2019-2020 dönemi cirosunu, yüzde 24 artışla- 6,4 milyar TL'den 7,9 milyar TL'ye yükselmiştir.

Pandemi koşullarında, perakende sektöründe git gidedaha da kartelleşen bu Zincir Marketler, ekonomik güvencesizlik nedeniyle iflasın eşiğine gelen esnaf ve zanaatkarların, hiç iş yapamamasına ve daha da büyük çıkmaza girmesine neden olmaktadır. Bu adaletsizlik karşısında yerel esnafın, Zincir Marketlere karşı korunmaları gerektiği son derecede açıktır.

Rekabet Kurumu tarafından hazırlanan raporda, hızlı tüketim malları perakendeciliğinde, ilk dört teşebbüsten üçünü Zincir Marketlerin oluşturduğu belirtilmektedir. Zincir Marketlerin pazar payları artarken, yerel ve küçük marketlerin pazardaki paylarını kaybettiği görülmektedir. Kartelleşen ve pazar payları git gide yükselen birkaç Zincir Market firması, haksız rekabete yol açacak satış fiyatlarının yanı sıra; ürün almak üzere kendilerine bağladıkları tedarikçilerin ürünlerini düşük fiyatla almakta, böylece tedarik maliyetini düşürerek kâr marjını artırmaktadır. Bu durum tedarik zincirindeki ekonomik süreçlere de olumsuz etki etmektedir.

Rekabet Kurumu tarafından yayınlanan raporda yer alan saptamalar, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ülke ekonomisi bakımından vazgeçilmez önemine karşılık, Zincir Marketlerin pazardaki ezici gücünü bir kez daha gözler önüne sermektedir:

- *“İndirim marketleri tarafından tasarlanan bu ürünler, çoğunlukla küçük ve orta ölçekli üretici veya çiftçiye ürettirilmektedir. Perakende seviyedeki gücünün de etkisiyle indirim marketler, bu satıcılar karşısında önemli bir alıcı gücüne sahip olmaktadır. Bu gücün kötüye kullanılması, söz konusu satıcıların faaliyetlerini zorlaştırarak, bu teşebbüslerin rekabetçi güçlerini zayıflatabilecektir.”*
- *“Çiftçiler ile küçük ve orta ölçekli işletmelerin ülke ekonomisinin temel taşları olduğu dikkate alındığında, bu aktörlerin gelirlerinin azalmasına, yatırım, yeni pazarlara açılma ve yeni ürün geliştirme güdülerinin zayıflamasına yol açabilecek söz konusu nitelikteki uygulamaların engellenmesinin şart olduğu anlaşılmaktadır.”*

Rekabet Kurumu, bahsi geçen raporda, idari bir otorite kurulmasının gerekliliğini ve bu kapsamda rekabeti düzenleyecek, denetleyecek yasal bir düzenleme yapılmasının acil bir ihtiyaç olduğunu da belirtmektedir.

Rekabet otoriteleri, perakende marketler için ‘ürün pazarı’ tanımını değerlendirirken, kararlarında, perakende marketlerin boyutları, formatları veya dikey olarak entegre gruplara ait olup olmadıkları gibi bir dizi özelliği dikkate almaktadır. Örneğin, Hollanda ve Birleşik Krallık’ta sınıflandırmalar, marketlerin boyutlarına dayanarak yapılmakta; Fransız Rekabet Kurumu ise çeşitli gıda marketleri kategorileri arasında, marketlerin büyüklüklerine, satış tekniklerine, erişilebilirliklerine, sağlanan hizmetlerin niteliğine veya ürün portföylerinin genişliğine göre ayırım yapmaktadır. Bu anlamda, Türkiye’de de pazarları tanımlama ve yeniden sınıflandırma kriterlerini belirlemeye ciddi biçimde ihtiyaç vardır.

Türkiye’de perakendecilik sektörü üzerine –bilhassa Zincir Marketlerin piyasadaki konumu ile bu marketlerin fiyatlandırma politikalarındaki belirleyiciliği gibi konularda- araştırma yapmak üzere ivedilikle bağımsız bir kurul oluşturulmalıdır. Bu kurulda Esnaf Sanatkârlar Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Ziraat Odaları ve bağımsız uzmanlar yer almalı ve bu gibi kurumların karar alma süreçlerindeki etkinlikleri arttırılmalıdır. Bahsi geçen bağımsız kurul,

fiyatlandırma politikaları ile rekabet arasındaki ilişkiyi de araştırmalı, bu konuda alınması gereken önlemler ve yapılması gereken değişiklikler somutlaştırılmalıdır.

Türkiye’de, Rekabet Kurumu’nun özerkliğini yitirmesi, Ticaret Bakanlığı’nın sıradan bir kurumuna dönüştürülerek işlevsizleştirilmesi, yerel üretici ve esnafı kartelci piyasa koşullarında yok olma tehdidiyle karşı karşıya bırakacak sonuçlar yaratmıştır. Bu tür eğilimlerin engellenebilmesi; yurttaşlarımızın geçim ekonomisinin sağlanması, yerel esnafın korunması ve güvence altına alınması için Rekabet Kurumu’nun Zincir Marketlerle ilgili soruşturma açması gerekmektedir.

Pandemi koşullarında, perakende sektöründe git gide daha da kartelleşen bu Zincir Marketler, esnaf ve zanaatkarları iflasın eşiğine getirmiştir. Bu adaletsizlik karşısında, yerel esnafın, Zincir Marketlere karşı bir yasal düzenlemeyle korunması gerekmektedir.

Yerel esnafın, Zincir Marketlere karşı korunmaları amacıyla hazırladığımız

Zincir Marketler Kanun Teklifimiz ile;

- Zincir Marketler büyük oranda şehir dışına çıkarılacak
- Şehir içinde kalacak az sayıdaki Zincir Market, 200 metrekareden büyük olamayacak
- Zincir Marketlerin çalışma gün ve saatleri esnafı koruyacak şekilde düzenlenecek
- Zincir Marketlerin satacakları ürünler sınırlanacak
- Esnafı, Zincir Marketlerin haksız rekabetinden koruyacak Esnaf ve Zanaatkarlar Koruma Kurulu kurulacak.

Bu teklif kanunlaştığında; esnafımız, Zincir Marketlerin yarattığı haksız rekabetten kurtulacak ve rahat bir nefes alacaktır.

PERAKENDE TİCARETİN DÜZENLENMESİ HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 14/1/2015 tarihli ve 6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna aşağıdaki ek maddeler eklenmiştir.

“Zincir Marketler için sayı sınırlaması”

EK MADDE 2- (1) Zincir Marketler nüfusu 50.000’den az olan beldelerde ve ilçelerde açılmaz. 50.000 kişiden sonraki her 50.000 kişi için, her bir Zincir Marketin bir market açmasına izin verilir.

(2) Valilikçe belirlenen turizm alanlarının dışında; köy statüsündeyken mahalle olarak ilçe belediyesine katılan yerleşim yerlerinde Zincir Market açılmaz.

(3) Nüfusla ilgili ölçütlerde, Türkiye İstatistik Kurumunca açıklanan en son nüfus verileri esas alınır.

(4) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelik ile düzenlenir.”

EK MADDE 3- (1) Türkiye’de perakendecilik sektörüne ilgili alanlardan katılımcılarla oluşmuş, küçük esnaf ve tedarikçi firmaları fiyatlandırma politikaları konusunda karar alma sürecine katabilecek bağımsız nitelikte ‘Esnaflık ve Sanatkarlar Koruma Kurulu’ kurulmuştur.

(2) Kuruluşunda; Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlıklarından üyeler ile Esnaf ve Sanatkarlar Odalarından, Ticaret ve Sanayi Odalarından üyeler ve tüketici derneklerinden üyeler bulunur.

(3) Bağımsız kurulun; seçim, görevlendirme ve işleyiş usulleri yönetmelikle belirlenir.”

EK MADDE 4-Zincir Marketler boyutlarına göre sınıflandırılır. Nüfus ve diğer yeterlilikleri taşıyan yerleşim yerleri içinde bulunan Zincir Marketler 200 metrekareden büyük olamaz.

MADDE 2- 14/1/2015 tarihli ve 6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun 13. maddesinin 1. fıkrası şu şekilde değiştirilmiştir;

(1) Mesleğe, mevsime ve turizme özgü şartlar ve benzeri hususlar gözetilerek perakende işletmelerin bir kısmının veya tamamının çalışma saatleri ile Zincir Marketlerin çalışma gün ve saatleri, bağımsız kurul tarafından sendikal örgütlerin de katkısı ile kararlaştırılır. Esnaf ve sanatkar işletmelerinin çalışma saatlerinin belirlenmesi de yine aynı usul ile düzenlenir.

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.